

**Блейчик М.С.,
Дроздюк О.Ю.**

*студенти освітнього ступеня «Магістр» спеціальності 205 «Лісове господарство» науковий
керівник: Іванюк Т.М.,
к.с.-г.н., доцент кафедри експлуатації лісових ресурсів та деревообробних технологій
Поліський національний університет, м. Житомир*

ПРО МОЖЛИВІСТЬ ПРИРОДНОГО ПОНОВЛЕННЯ ДУБОВИХ ДЕРЕВОСТАНІВ

Дубові ліси у лісовому фонді України представлені дубом звичайним (*Quercus robur* L.). Це одні із найбільш цінних рослинних формацій. За останнє десятиліття відмічається кількісне збільшення заготівлі деревини, зростають і вимоги до її якості, серйозною стає проблема покращення якісного складу лісів. Враховуючи тенденції до зростання обсягів рубок головного користування та незадовільні процеси насінневого відновлення, площа лісів природного походження інтенсивно скорочується і у останні десятиліття. Перед лісовим господарством країни стоїть завдання інтенсифікації робіт із відновлення дуба на зрубках, заміні малопродуктивних порослевих дубових деревостанів продуктивними та стійкими насінневими. Особливого значення набуває детальний аналіз змін, що відбуваються в цих лісах, умов, що сприяють або перешкоджають їх відновленню та збереженню, виділення лімітуючих факторів, що обмежують поширення та успішне зростання дуба.

Питання поновлення дубових деревостанів залишається однією з найбільш важливих проблем для виробничників. Дуб звичайний, як деревна порода, формує своєрідні численні угруповання в різних типах лісорослинних умов. Він може сумісно зростати із багатьма іншими деревними породами, які ростуть у межах його природного ареалу, формуючи з ними мішані деревостани з переважанням чи іншою різною часткою дуба у складі.

Дослідження можливостей природного насінневого поновлення дубняків після суцільних рубань проводяться ще із початку ХХ століття. На успішність цього процесу найперше впливає щорічне плодоношення дуба звичайного. Роки ясного плодоношення у дуба трапляються через 5-7 років. На якість майбутнього урожаю значно впливають негативні кліматичні явища, такі як пізні весняні заморозки під час цвітіння та запилення квіток, град, зливи, урагани, літні посухи, які здатні викликати загибель квіток, зав'язі, незрілих плодів. Щорічно відмічаються незначні урожаї жолудів (0,2-0,4 т/га) за рахунок дерев, які ростуть у низькоповнотних деревостанах та дерев, що ростуть на узліссях.

Дуб звичайний – порода, яка потребує верхівкового освітлення і при цьому позитивно реагує на бокове затінення, яке сприяє його росту у висоту. За нестачі достатньої кількості сонячного світла під наметом деревостану, самосів дуба на 3-4 році життя перетворюється на слаборозвинені рослини, які неспроможні рости у висоту. Із збільшенням надходження сонячного світла до таких рослин вони починають нормально рости та розвиватись і переходять у категорію «підріст».

Важливим аспектом вивчення відновлення дуба є оцінка життєздатності підросту. Основним критерієм вивчення якості підросту є морфологічний. За результатами досліджень, А.Б. Жуковим (1950) була доведена можливість природного насінневого поновлення дубняків після суцільних рубань за рахунок самосіву дуба, який знаходиться під наметом материнського деревостану у заглушеному стані практично у всіх умовах зростання, крім дуже сухих гігротопів. Однак, під час суцільних рубань, значна частина самосіву гине або пошкоджується, а та що залишається – не може конкурувати із рудеральною рослинністю, яка в результаті швидкого розростання заглушує самосів дуба.

Наявність життєздатного самосіву дуба під наметом насадження ще не гарантує успішність насінневого відновлення дуба на зрубках. Збереження наявного під наметом материнського деревостану дубового самосіву залежить від сезону проведення рубки головного користування. Проведення рубок у безсніжний період року веде, практично, до знищення самосіву, що був під наметом лісу.

Г.Г. Юнаш (1953), досліджуючи природне відновлення дуба на суцільних вирубках, проведених впродовж 5 років після врожайного року, виявив, що перші два роки збереженість підросту дуба залишається високою, проте вже на третій рік спостерігається різке зниження кількості дуба.

Таким чином, природне насінневе поновлення дуба на зрубках неможливе без втручання людини. Взаємодія дуба з трав'яною рослинністю, а також дуба з м'яколистими чи іншими твердолистими породами складається не на користь дуба, що часто призводить до зміни у насадженнях дуба іншими деревними породами. Більшість корінних дубових насаджень зникла через відсутність науково обгрунтованих систем вирубувань і відновлення. Лісівники повинні більше використовувати поступові та вибіркові рубки, які унеможливають заселення на відкритих зрубках самосіву м'яколистих порід, впроваджувати системи попереджувальних заходів для боротьби з ентомошкідниками та регулюванні чисельності диких копитних тварин.